

פרוטוקול מס' 439

מישיבת ועדת העבודה והרווחה ביום
ב' י"ח באדר התשמ"ח - 7 במארס 1988, בשעה 11.00

נ כ ח ו:

חברי הוועדה:

א' נמיר
ר' כהן
א' שוסטק
י' שמאי
- היו"ר

מוזמנים:

חבר-הכנסת מ' פרוש
ד' מנע - מנכ"ל שירות התעסוקה
ע' כץ - משנה למנכ"ל שירות התעסוקה
ב' שורץ - מנהל המחלקה לשירותי מעסיקים, שירות התעסוקה
ד' פרופר - יושב ראש ועדת עבודה של לשכת התיאום
ח' ישראל - ראש מדור כוח-אדם והדרכה, לשכת התיאום
א' ברק - מנהל כוח אדם של מפעל "גיבור-סרינה", לשכת התיאום
ב' בדראשי - משרד הבטחון
ש' אמיר - ממונה על תעסוקה ביש"ע, משרד העבודה והרווחה
א' רביד - ממונה על אזורי פיתוח, משרד התעשייה והמסחר
ת' בן-יוסף - משרד התעשייה והמסחר
ש' דהאן - מזכיר הסתדרות פועלי הבנין
ח' אביבי - מזכיר איגוד הפועלים החקלאיים, ההסתדרות
א' אלמוג - הממונה על היתרי עבודה לזרים, שירות התעסוקה
י' בקל - מנהל אגף גימלאות נכות, המוסד לביטוח לאומי

מזכירת הוועדה:

א' אדלר

קצרנית:

מ' הלנברג

סדר-היום

התגברות התופעה של עבודה זולה - הצעה לסדר-היום
של חברת-הכנסת א' נמיר

היעדרות פועלים מהשטחים וייבוא פועלים מחוץ-לארץ -
הצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת א' שאקי, מ' פרוש, ג' שפט

1-195

התגברות התופעה של עבודה זולה - הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת א' נמיר
היעדרות פועלים מהשטחים וייבוא פועלים מחוץ-לארץ - הצעות לסדר-היום
של חברי הכנסת א' שאקי, מ' פרוש, ג' שפט

היו"ר א' נמיר: רבותי, אני פותחת את הישיבה.

הנושא שעל סדר-יומנו הוא שתי הצעות לסדר-היום - הצעה של חברת-הכנסת אורה נמיר בנושא התגברות התופעה של עבודה זולה, וזו הישיבה השניה שאנחנו מקיימים בנושא זה. את הישיבה הראשונה קלימנו עם שר העבודה והרווחה. ההצעה השניה היא בנושא היעדרות פועלים מהשטחים וייבוא פועלים מחוץ-לארץ, של חברי-הכנסת שאקי, פרוש ושפט.

ביום ד' האחרון - אני אומרת את זה באוזני התעשיינים - היגשתי לשר העבודה והרווחה שאילתה דחופה ביחס להיתר שלו להבאת פועלים זרים. יש בפני תשובתו של השר. אני רוצה לומר שאני מתנגדת קיצונית לייבוא של אפילו פועל אחד זר ארצה. יותר מזה, אני חושבת שהתעשייה הישראלית - ואני חסידה גדולה מאד של התעשייה - חייבת להיערך למה שהמשק הישראלי יכול לתרום בכוח העבודה שלו.

אני מודעת לעובדה מאד מצערת, שהייתי מחלקת אותה לשני חלקים. (1) שמאחורי ייבוא פועלים זרים עומדות חברות פרטיות העושות הון עתק מהייבוא של פועלים זרים. (2) שבביל חלק מהתעשייה, אנחנו יודעים שזה לא כל התעשייה, בביל חלק מהתעשיינים, עובדים זרים זה דבר שהרבה יותר קל להתמודד איתו מאשר עם פועלים ישראלים, ועל אחת כמה וכמה עובדים יהודים.

אני יודעת שחלק גדול מהעובדים הזרים, לא כולם, עובדים מעבר לשעות העבודה המקובלות במשק. הם עובדים 9, 11, 12, ואפילו 14 שעות. העובדים הזרים לא מאוגדים ולא לוחמים לזכויות. הם גורמים פחות טרדות למעסיקים, ואנחנו שמים לאל הישגים רבים שהשגנו לעובדים עוד לפני קום המדינה.

אני חושבת שאין להעלות על הדעת שאנחנו יכולים להסכים לפתרון הזול, הנוח, הקל, שבמקום פועלים ישראלים יבואו ויעבדו פה פועלים זרים.

דברי פתיחה לדן פרופר, יושב-ראש

ועדת העבודה של לשכת התאום.

אנחנו נוגעים בשוליה של בעיה שמטרידה אותנו הרבה שנים - בעיית העבודה העברית.

ד' פרופר:

כתעשיין אני אראה בצורה קשה מאד אם התעשייה תתבסס על עובדים זרים. אנחנו מנסים לגדל בארץ דור של אנשים שירצו לעבוד בתעשייה ויראו בייצור - וכשאני מדבר על ייצור אני מתכוון גם לחקלאות וגם לבנייה - מקצועות יצרניים. אנחנו רוצים לראות את הדור שיבוא ויוציא את הייצור מהנקודה שבה הוא נמצא עכשיו, שלצערי זה לא במקום הגבוה של התעשייה. עובד התעשייה אינו נהנה מעדיפות שאנחנו חושבים שהוא צריך ליהנות ממנה ואז, כך אנחנו משוכנעים, נקבל יותר עובדים ישראלים ולא נזדקק לעובדים מייבוא.

לגבי עובדים זרים אנחנו אומרים בפירוש,

שעבודה של עובדים זרים היא רק לצורך גישור לאותו זמן שבין הפסקת עבודתם של עובדים מהשטחים, שבאה כתוצאה מהמהומות בשטחים, לבין הזמן שילדרש לתעשייה להסתדר עם כוח העבודה המצוי. אפשרות אחרת להתגבר על המצב שנוצר זה החמרה בחוק ביטוח אבטלה, כדי שנביא לעבודה אנשים היושבים בבית, נביא לעבודה אנשים היושבים בבטלה.

יש בחוק כמה נושאים שביקשנו לשנות אותם: (1) אפשרות להסיע, על פי חוק, על-חשבון לשכות העבודה, את האנשים חסרי העבודה, את המובטלים למרחק של עד 60 ק"מ. (1) הגדרה יותר גמישה של "עבודה מתאימה", כדי שאפשר יהיה להפנות מובטל לעבודה גם אם זו עבודה שלפי ההגדרה היום היא לא עבודה מתאימה. ויש נושאים נוספים שנמצאים באותו חוק, שאנחנו רוצים לשנות אותם כדי לקבל יותר עובדים בתעשייה.

כנושאים של מיסוי, אנחנו עומדים בפני מתקפת מיסוי על שעות נוספות ועל פרמיה. הנחות במיסוי שניתנו כדי לעודד עובדים לעבוד במשמרת שלישית הולכות ונעלמות, וחבל. אנחנו רוצים לעודד השקעות כדי שנוכל להעלות שכרם של עובדים, כי בלי השקעות לא נוכל להעלות שכר. צר לי לומר שגם בנושא ההשקעות אנחנו לא נתקלים תמיד באזניים כרויות.

על כולנו לעשות יותר לעבודה ישראלית ולראות בעבודת זרים רק גישור על פני פער של זמן, שאנחנו מקווים שהוא יהיה קצר.

מ' פרוש:
אני מודה ליושבת-ראש הוועדה שהעלתה את הנושא הזה לדיון. עדיין חקוקות בזכרוני שנות ה-20 וה-30, כאשר התנהלו מערכות חריפות מאד לעבודה עברית. אני רואה את הבעיה שלפנינו כבעיה מורכבת מאד.

מי שמכיר אותי לא יחשוד בי שאין לי רגישות לעזור לזולת. לעזור לזולת זה חיינו ואורך ימינו.

במיגזרים מסויימים הבעיה שלפנינו חריפה מאד, כי אין למצוא עובדים. ייתכן מאד שההטבות הסוציאליות הניתנות מהוות במידה מסויימת גורם למצב שנוצר.

אני חושב שוועדת העבודה והרווחה צריכה להעמיק חקר בנושא הזה ולברר מדוע אי-אפשר למצוא עובדים יהודים כדי לאיש אותם במשרות שאפשר לאיש אותן ביהודים ולא בערבים, ואל תחשדו בי שאינני מודע לצורך לחיות בהכנה עם הערבים אבל מכאן עד למצב שהגענו אליו זה מחייב אותנו לחשיבה מעמיקה.

אני רוצה לחדד את הנושא ולומר, לבי לא שקט לגבי מקומות שאני אחראי עליהם - מוסדות סוציאליים ומוסדות עסקיים - כשאני רואה ש-40% מהעובדים בהם הם ערבים. אני מדבר גם על הצד הבטחוני. לא פעם אנחנו משאירים בית מלון, בשעות הלילה, בידינו של שומר ערבי. זה לא נותן לי שקט נפשי ואני חושב מה יכול חלילה לקרות. אבל תודות לכך שהיתה אווירה שקטה, במיוחד בירושלים, התרגלתי, הסתגלתי והשלמתי. והנה לאחרונה יש ערבים ישראלים שהשתלבו בהתקוממות, אם במישרין ואם בעקיפין, ואנחנו רואים שהם בתוך התמונה. יותר מזה, בשיחות ישירות ראיתי שהערבים אחוזי שנאה ליהודים וזה מעורר יותר את החשד הבטחוני ומעלה יותר את השאלה אם מותר לנו להשאיר את המשק שלנו בידי ערבים.

אילו היתה תרופת פלא כדי לעורר ולעודד פועלים יהודים שיקבלו את העבודות האלה, זה הטוב ביותר. אבל היהודים אינם באים ואי-אפשר לאיש את מקומות העבודה ביהודים עד שבמפעלים מסויימים הגענו למצב איום ונורא. במצב שנוצר אינני יודע אם מבחינה תכסיסית אין זה מוצא לתת רשיונות לפועלים זרים, לתקופה קצרה. אולי זה היה מרתיע את הערבים אם הם היו מרגישים שיש להם תחליף. היום הם יודעים שיהודים לא רוצים לעבוד בעבודות אלה ואלה. לכן אני חושב שתכסיסית, לא לטווח ארוך ולא כיעד, אין ברירה אלא להביא פועלים זרים, אני מדגיש לתקופה קצרה שבסיומה אנחנו יכולים להחזיר אותם למקומותיהם. אני רוצה לספר שקיבלתי דרישות רבות מאנשים האחראים על עסקים מסויימים, הם מתחננים ואומרים: אנא, תשקיטו את מצפוננו ותנו לנו אפשרות להוביח לערבים שיש מי שמאיים על מקומות עבודתם והם עלולים לאבד את פרנסתם.

ואשר לטענה של ניצול הפועלים הזרים.
אם היינו רואים את העסקת הפועלים הזרים כדבר קבוע, היינו צריכים לתת דעתנו על כך
אבל אם מדובר על פעולת הרתעה והתראה, אין חובה למצוא לזה פתרון עכשיו. אני מכיר
את הנושא הזה מקרוב מעבודת יום יום במפעלים סוציאליים ובמפעלים משקיים, אילו העובדים
הערביים היו יודעים שאנחנו יכולים להסדר, זה היה מרתיע אותם.

אני חוזר ואומר מה שאמרתי במליאת
הכנסת, שלטוח ארוך הפתרון צריך להיות איש מקומות עבודה על-ידי יהודים ואולי צריך
לבדוק ולברר אם ההטבות הסוציאליות אינן מהוות גורם שאין לנו מספיק עובדים. אני חוזר
ומציע שכדי להרתיע תינתן למקומות עבודה מסויימים רשות להעסיק עובדים זרים, לתקופה
קצרה ביותר. כרגע אין לנו ברירה אחרת.

היו"ר א' נמיר:

חבר-הכנסת פרוש, הפועלים הזרים
באים לעבוד במקום ישראלים ולא במקום
ערבים. כשאנחנו מדברים על עבודה בישראל אנחנו מדברים על עובדים ישראלים ולא על
ערבים ולא על יהודים. במדינת ישראל יש כ-700 אלף ערבים שעל פי החוק הם אזרחי המדינה
ואנחנו חייבים להתייחס אליהם. לכן האבחנה שלנו צריכה להיות בין ישראלים לבין ערביי
השטחים. זו הבעיה המכבידה. כפי שאמרתי, העובדים הזרים שבאים ארצה באים במקום ישראלים
ולא במקום פועלים ערבים.

נכון ל-4 במארס ניתנו, לפי נתוני
שירות התעסוקה, 2286 היתרי עבודה. 80 מההיתרים האלה הם למוסדות הכנסיה ו-277 מקרים
הומניים. מה זה?

ע' כץ: עזרה בבית לאנשים שאינם יכולים לזוז.

היו"ר א' נמיר:

לתעשייה, מלאכה, מסחר ופיתוח אוצרות
טבע ניתנו 697 היתרים. אני מבקשת
להדגיש שתעשיית הטקסטיל צועדת בראש, ולה ניתנו 295 היתרים. זה בהשוואה לתעשייה,
מסחר ושונות, שלהם ניתנו 278 היתרים. לתעשייה הבטחונית, כולל פרויקטים בטחוניים
ומסחריים ניתנו 78 היתרים, לתיירות - 603 היתרים ש-410 מהם ניתנו למסעדות סיניות.
למוסדות סיעוד ניתנו 429 היתרים כשלאחיות מוסמכות במיגזר היהודי נתנו מזה 215
היתרים ולאחיות במיגזר הלא-יהודי - 56 בלבד. עובדי מחקר ומעבדות, פיסיותרפיסטים,
טכנאים וכוח עזר סיעודי - במוסדות בעיתיים, אלה קיבלו 158 היתרים. מוסדות להשכלה
גבוה, בתי-ספר, מוסדות ציבור ומתמחים - 122 היתרים. סך כל ההיתרים, כפי שציננתי
קודם - 2286.

האם המספר הזה כולל 300 היתרים

חדשים?

לא.

ע' כץ:

אם כן, למספר הזה צריך להוסיף
300 היתרים חדשים שנתן השר -

היו"ר א' נמיר:

100 לבנין, 100 לבתי אריזה ו-80 לבתי מלון.

יש לפני עוד מסמך שממנו אני יכולה
לומר שכל מי שמדבר על גשר ועל זמניות זורה חול בעיניי. אין לדברים האלה אחיזה
במציאות. בישיבה הקודמת ביקשתי מנציגי משרד הפנים שיתנו לנו דיווח על העסקת
עובדים זרים. ומה אומר משרד הפנים בחומר שהוא העביר לנו? הוא אומר, ואני מצטטת:
"הנתונים הבאים של זרים שנכנסו לארץ בשנים 1980 - 1986 ושלא עזבו את הארץ ממחישים
באופן ברור שלפנינו הצפה של עובדים והמספרים גדלים והולכים ומספר הזרים המועסקים
ללא רשיון והנחטפים על-ידי מעסיקים הפכה לתופעה רגילה ומקובלת בידיעה שישנו קושי
לבלום אותה ולהעניש את מפירי החוק."

לפני מה שידוע למשרד הפנים יש 10,275 עובדים ללא רשיון. אני רוצה שנדע על מה אנחנו מדברים. איזה גשר זה? איזו זמניות? הדיבורים האלה הם סיפורי בדים. מאיפה באו העובדים האלה? לפי דיווח של משרד הפנים החלוקה היא: גאנה - 1241; הודו - 1735; יוגוסלביה - 773; סיארה לאונה - 65; סירלנקה - 111; פורטוגל - 2458; פיליפינים - 1659; ניגריה - 672; תאילנד - 1337.

ומשרד הפנים ממשיך וכותב: בנתונים אלה לא הוכללו אזרחי מדינות אחרות כגון, טורקיה, אירופה, ארצות-הברית, אירן וכו' מאחר משרביתם הם אנשי מקצוע ומומחים וכן יהודים רבים ומספרם אינו קטן. "יהודים מבחינתנו הם לא עובדים זרים. ועוד אומר משרד הפנים: "נתונים אלה אינם מתייחסים לזרים שנכנסו לארץ לפני 1980 ואחרי 1.1.1987". כלומר, המספרים שצויינו מקודם אינם מלאים.

שאלנו את משרד הפנים ביחס לצווי גרוש שהוצאו נגד מי שנמצא כאן שלא כחוק, והוא משיב: "בשנים 1986/87 הוצאו על ידנו צווי גרוש נגד 177 זרים שהועסקו שלא כדין ומתוכם גורשו 94 עובדים. יתום עצורים או שהמטרה מחפשת אחריהם." כלומר, בפועל גורשו כמחצית מאלה שנגדם הוצאו צוי גרוש ולא יותר.

ועוד אומר משרד הפנים: "בשנים 1986/87 הוצאו מהארץ כ-500 עובדים שנתפסו בעבודה שלא כדין, על-פי הסדר שעשינו עם המעסיקים או עם העובדים שהסדרנו את יציאתם ללא מעצר וגרוש". זה כל מה שהצליחו לעשות מבחינת אכיפת החוק. מי כמוך, חבר-הכנסת פרוש יודע שגם אם נעמיד שוטר על כל אזרח לא נצליח להתמודד עם הבעיות.

קראתי את הדברים האלה כדי שנדע שלא מדובר על 300, זה לא דבר זמני אלא זה מסמר בלי ראש, מסמר שייתקע כאן.

אני מציעה שנשמע את ראשי שני האיגודים המקצועיים שהם נוגעים ישירים לנושא. חיים אביבי הוא מזכיר איגוד הפועלים החקלאיים בהסתדרות. בבקשה.

ח' אביבי:
לפי הערכתנו, היום אין צורך בהבאת פועלים זרים. אני מסתמך בענין זה גם על דעתם של מעסיקים שאיתם שוחחתי השבוע, הם מסתדרים בלי זה. אולי יש מעסיק אחד או שני מעסיקים, למשל תנובה שביקשה 50-80 איש. אנחנו אמרנו להם שהם יכולים להסדר גם בלי זה, אילו היו עושים מאמץ בקרב הישראלים, ואפשר היה גם להביא פועלים מלבנון, לתקופה של חודש-חודש וחצי.

בעבודת הקטיפה זה כמעט לא נחוץ. העבודה בבתי-האריזה מתנהלת בצורה טובה. כאיגוד איפשרנו למעסיקים לעשות נידות במסגרת המפעל, במסגרת בתי האריזה, כי זו עבודה עונתית במשך חמישה חודשים, וזה כדי לא להביא עובדים אחרים.

אני מתפלא על תנובה שביקשה 80 עובדים. לדעתי, לא היה צריך לתת לה רשיון לזה. היא יכולה היתה להסדר בלי 80 איש אלה. אני מניח שיתברר שהם עשו טעות והעובדים האלה מיותרים.

ש' דהאן:
אני מצטער שנציג המעסיקים בענף הכנליה לא נמצא כאן.

ד' פרופר:
אנחנו מליצגים אותם.

ש' דהאן:
אני תמים דעים בהחלט עם יושבת-ראש הוועדה, חברת-הכנסת אורה נמיר, שהתופעה של העבודה הזולה יצרה בעיות במשק הישראלי.

אני רוצה לקבוע כעובדה שהמעסיקים

אשמים בתופעה של עבודה זולה לא פחות מאחרים, משום שכצורה מודעת ובלתי מודעת הם יצרו תופעה של עבודה בלתי מאורגנת, והממשלה, כוונתי לשירות התעסוקה ולמשרד העבודה, שלא עשו מספיק לצערי, נתנה לזה יד.

יורשה לי להגיד שזה שנים יש לנו

ויכוח מר עם שירות התעסוקה. אנחנו מבקשים: תחדלו לטפל בפועלי השטחים, זה לא עניינכם לטפל בקביעת תנאים סוציאליים וארגון.

מתוך 40 אלף פועלי בנין מהשטחים רק

9500 הם מאורגנים. יתר העובדים אינם מאורגנים והם עוברים על החוק. אנחנו נותנים להם לעבור על החוק. הם עובדים במדינת ישראל בניגוד לחוק ושירות התעסוקה מתווכח איתנו על התנאים הסוציאליים. זה לא מעניין אותנו. לא פעם אמרתי לעטר כץ שהנושא הזה הוא בעוכרנו. אמרתי שהסדרות פועלי בנין מוכנה להעביר הכל למשרד העבודה. אנחנו רוצים שהענף יהיה מאורגן. אם הוא יהיה מאורגן, גם למעסיקים יהיה יותר טוב, כי עלות העבודה תהיה שווה, נמנע עבודה זולה ואז ניצור תהליך הפוך מזה שיש עכשיו, לא יהיה כדאי להעסיק פועלים לא ישראלים, כי עלות העסקתם תהיה זהה לזו של פועלים ישראלים, ואז לא נבכה על מצב שאנחנו בוכים עליו היום.

ענף הבנייה סובל מחוסר ידיים עובדות

יהודיות. לא הייתי רוצה שמדינת ישראל תיבנה על טהרת עובדים ערבים, ישראלים או לא ישראלים. אני רוצה שיהודים יבנו.

ייבוא פועלים מחוץ-לארץ - דעתנו

בענין זה נחרצת. כל דבר זמני בנושא זה הוא לא פחות קבוע מדברים אחרים. בענין זה אני שותף לדעתה של היושבת-ראש. וכבר הוכח בנושא של פועלים מהשטחים, שאסור לנו להסתמך ולסמוך על עבודה זולה. להחליף עובדים זרים בעובדים זרים אחרים, זה לא פתרון.

חבר-הכנסת פרוש, האם היית מודע

לנתונים שאתה רואה עכשיו במסמך של

היו"ר א' נמיר:

משרד הפנים?

הנתונים האלה משנתי את כל הגישה

שלי. אחרי ששמעתי את הנתונים האלה

מ' פרוש:

אני חוזר מהצעתי.

אני חושב שצריך ליצור תנאים חדשים

כדי להביא לעבודה יהודים וישראלים.

אני משוכנע ובטוח שאפשר להביא יהודים לענף כשהשכר, תנאי העבודה והתדמית שלו יהיו שונים מאלה שיש היום, וכשאני מדבר על תדמית כוונתי להכנסת טכנולוגיה לענף. אפשר לקשור חייל משוחרר לענף, לכמה שנים, נניח 5 שנים, שיקבל הלוואה עומדת. העלינו הצעות שונות בפני הקבלנים ולאחרונה גם בפני המנכ"ל החדש של שירות התעסוקה, דוד מנע. יש לנו הצעות. השאלה היא אם למדינה יש משאבים כדי לענות על הצעות שיש בענף הבנייה.

ש' דהאן:

אני אבקש מהיושבת-ראש שתאפשר לבני

שורץ לתת כמה נתונים ביחס לעובדים

ע' כץ:

מיש"ע ומלכנון, ואחר-כך אני אומר כמה משפטים.

כשאנחנו מדברים על עובדים מלכנון

הכוונה היא לעובדים מדרום לכנון,

שהפנייה להעסקתם בישראל באה מיחידת הקישור בדרום לכנון, לא על חשבון עובדים ישראלים.

ב' שורץ:

כד בכד עם הפנייה הזאת אלינו נוצר מצב של אי-שקט כמשק ויתברר שבענף הקטיף, באריזה ולא בקטיף ממש חסרים עובדים. דאגנו להביא יותר מ-400 אנשים שעובדים היום במערכת הקטיף. התברר שבאותם מקומות שבהם היו עובדים מלבנון, חלק נכבד מעובדי יש"ע הגיעו לעבודה, זאת אומרת הם עשו מאמץ להגיע לעבודה. הבעיות במערכת הקטיף היו נקודתיות, זאת אומרת היו מקומות שבהם היו עובדים והיו מקומות שבהם חלק גדול מהעובדים נעדרו בגין עוצר שהטיל צה"ל. נוצר מצב שבית אריזה מסויים נשא ללא עובדים במשך יום או יומיים ובבית אריזה אחר היו עובדים. הבעיות התמקדו בבתי אריזה שעובדים לא היו יכולים להגיע אליהם בגלל עוצר. לכן נתבקשנו לתת היתר לייבא פועלים.

היו"ר א' נמיר:
תנובה אקספורט ניסתה לשכנע אותי להתיר הבאת עובדים לבית אריזה בקלמניה. אני מבינה שבדרום הארץ אין בעיה, כי שם בתי האריזה ממוכנים. יש בעיה במרכז הארץ, ששם חלק גדול מבתי-האריזה הם לא מודרניים.

לפועלים מלבנון יש קשיים טכניים ופיסיים גדולים מאד, ואי-אפשר לבנות עליהם. הם סיפרו שלהגיע לעבודה לוקח להם 3.5, מטעמי בטחון עוצרים אותם ונערכים להם חיפושים קפדניים. הם בדרך 3.5 שעות בכיוון אחד, זאת אומרת שבמשך 7 שעות ביום הם בדרך לעבודה ומהעבודה. השכר שהם מקבלים, בשבילם זה אולי שכר יותר גבוה אבל אנחנו יודעים מה משלמים באריזה. כשיחה איתי הם אמרו לי שברגע שתהיה להם עבודה אחרת ואולי אפילו אם לא תהיה להם עבודה אחרת הם לא יבואו לעבודה. אני מציעה לשירות התעסוקה לא להסתמך עליהם.

80 עובדים לבתי אריזה, שאושרו עכשיו

על-ידי השר, זה יסדיר את נושא בתי האריזה?

ב' שורץ:
תנובה טענה שלגבי פועלים לבתי אריזה, היא לא מסוגלת למצוא להם תנאי לינה נאותים. רוב הפועלים לבתי האריזה באים לשבועיים וחוזרים אחרי שבועיים. אני דיברתי על מעל 400 עובדים. אני רוצה לומר ש-100 עובדים מוסעים והיתר נמצאים בתנאי אכסניה, ויש בדיקה אם תנאי האכסניה טובים. הטענה של תנובה אקספורט היתה ביחס לניידות והם ביקשו 500 עובדים. הואיל והטענה שלהם היתה רק ביחס לניידות ולא ביחס למחסור בעובדים אושרו להם 80 עובדים ולא 500 כמו שהם ביקשו. רק אתמול הם קיבלו אישורים שמיים. הם נתנו התחייבות שהעובדים האלה ישארו רק עד 31 במאי ואחרי 31 במאי הם מתחייבים להוציא אותם מהארץ.

אשר לעובדי יש"ע. מאז החל אי-השקט בשטחים, 60%-70 מהעובדים המשיכו לצאת לעבודה, כך מראה סקר די אקראי שעשינו, סקר שהתחלנו לעשות אותו ב-22 בדצמבר. לאחרונה עשינו סקר כזה ב-25 בפברואר. ארבע פעמים עשינו סקרים ועכשיו אנחנו בודקים מדי שבוע מה המצב. התנודות הן בהתאם לאי-השקט - כשהאזור רועש יותר מתייצבים פחות אנשים לעבודה. אני מבקש להדגיש שהנתונים האלה אינם מדעיים.

ע' כץ:
לגבי העניין של עובדים מהשטחים. הבוקר קיבלתי טלפון שבערד נתפס אוטובוס עם עובדים מהשטחים.

היו"ר א' נמיר:
זה לא עובדים מהשטחים, זה משטח אחר לגמרי.

ע' כץ:
בעיתונות נאמר שאנשים שעובדים במסעדות קיבלו איומים ונדרשו להפסיק לעבוד. זאת אומרת, שלגורמי המהומות יש אינטרס לגרום לזה שעובדים מהשטחים לא יגיעו לעבודה בישראל. זה צריך להיות ידוע לנו, וכשמדברים על סנקציות על אלה שלא באים צריך להתחשב גם במצב הזה.

בשנתיים האחרונות אנחנו עושים כדי להגדיל חלקם של העובדים המאורגנים מהשטחים שבאים לעבוד בתוך תחומי הקו הירוק. מדובר על 50 אלף שאנחנו גובים את שכרם ושומרים על זכויותיהם הסוציאליים. אני חושב שאילו היינו מצליחים להגיע לשיתוף פעולה עם הגורמים שאצלם העבודות אקראיות יותר, כמו ענף הבנייה, היינו יכולים להגיע להישגים יותר טובים. חבל שיש קשיים ביורוקרטיים ולא מגיעים לזה. אנחנו ממשיכים לעשות.

הקמנו יחידה מיוחדת שתפקידה לאתר עובדים בלתי מאורגנים מהשטחים, כדי להכניס אותם לארגון.

הקו שלנו היום הוא, ככל שאפשר לא לאשר הבאת עובדים מחוץ-לארץ. אנחנו לא נאשר הבאת עובדים אלא באותם מקרים שבהם יש הכרח בכך. הדבר הזה נבדק כמעט מדי יום, על-ידי השר ועל-ידי הרשויות שצריכות לבדוק.

מה שעולה מהתזכיר של משרד הפנים זה פער בין הנכנסים לבין היוצאים, לאורך תקופת זמן. לצערנו אין בידי משרד הפנים אפשרות לתת דיווח מידי על אלה שלא יוצאים.

ד' פרופר:
לא כל ה-10 אלפים הם עובדים ממש, יש ביניהם מתנדבים בקיבוצים ויש ביניהם אנשי כמורה.

ע' כץ:
חלק מהעיסוקים שבשבילם מבקשים עובדים, תנאי השכר בהם הם כאלה שאין הם קוסמים לעבוד בענפים האלה. אם יש, למשל, מפעל שיש בו בית קירור והעובד צריך להיות בחדר קירור בטמפרטורה של 40 מעלות מתחת ל-0, אני לא בטוח שזו עבודה שרוצים לעבוד בה, מה גם שאין כאן מסלול קידום, אין קדימה, שלא לדבר על השכר. את הדברים האלה צריך להביא בחשבון ואולי לפתח כמה דברים שעד היום לא חשבנו שצריך לפתח אותם.

ר' כהן:
האם לשירות התעסוקה יש ניתוח, יש מימצאים כמה אנשים שמקבלים דמי אבטלה ילכו לשוק העבודה אם יועלה השכר שברמות הנמוכות ביותר? האם יש לכם הערכה מכמה עובדים זרים ניתן להשתחרר על-ידי פיתוח טכנולוגי?

ב' בדראשי:
אני חושב שהמפעלים חייבים להתאים את עצמם לרמת העובדים בישראל. החקלאות הגיעה לרמה גבוהה מפני שלא היו עובדים זרים. הטכנולוגיה בתעשייה יכולה להחמיא לחייל ללכת לעבודה הזאת. אבל עכשיו, כשחייל משתכנע ללכת לעבודה כזו שיש בה הנחות במס הכנסה, שוועדת ששינסקי מדברת על ביטולן, כשלפי חוק פרח הוא מקבל נוסף על השכר גם 50% מדמי אבטלה, הוא בא למקום העבודה ומוצא שם רוב ערבי, הוא מוצא שם מנהל עבודה ערבי וחוזר כלעומת שבא בטענה שמתנכלים לו.

אני חושב שצריך לשנות את התדמית של התעשייה. כיום, כשחייל שואל ושומע מה השכר המשולם - הוא בורח מהעבודה הזאת, ביחוד כשמדובר על עבודה לא מעניינית, אוטומטית ושיגרתית.

אני חושב שהתעשיינים צריכים להתחיל בהכשרה פנים-מפעלית, צריך להגמיש את הנסיעות בתוך הארץ, כי לא צריך לעבוד דווקא קרוב לבית. בבאר-שבע יש מובטלים, למה לא דואגים להסיע אותם למקומות עבודה במקום להביא פועלים מחוץ-לארץ? וכמובן שצריך להיות שכר נאות.

ד' פרופר:
אני מצטער על דברי הראשונים, לא היה מונח לפני המסמך של משרד הפנים ולא יכולתי להסתמך עליו.

הנייר הזה הוא כתב אישום חמור נגד משרד הפנים, שנתן ל-10 אלפים איש להיכנס למדינה, של-7000 מהם אין רשיון עבודה. זאת אומרת ש-7000 איש מסתובבים כאן ללא רשיון עבודה.

משרד הפנים אומר שקשה לגרש משפחות עם ילדים. האם זו סיבה? ואחר-כך אומרים שאנחנו זורים חול בעיניים.

אני רוצה לדבר על עובדים ברשיון. מי שעובד ללא רשיון לא מעניין אותנו. זו עבירה על החוק. יש רשויות שצריכות לשמור על החוק. אם מישהו מחרינו מעסיק עובד ללא רשיון - זה חוסר אחריות, אנחנו לא נעמוד לצידו וננקוט בכל האמצעים. כדי להפסיק עבודתו של אותו עובד. עם זאת צריך לזכור שיש כאן עוזרות בית, וזה לא שייך לתעשייה.

בתעשייה נוצר ואקום שצריך למלא אותו. הלוואי שיכולנו למלא אותו עם עובדים עבריים. אנחנו רוצים לקלוט עובדים. יש הכשרה פנים-מפעלית ויש שיתוף פעולה בין משרד הבטחון והתאחדות התעשיינים ליישום הלקחים שלנו איך להביא חיילים משוחררים לתעשייה. אנחנו מקדישים לזה מאמץ ואפילו קצת מצליחים. אנחנו עוקבים אחרי פועלים הנפלטים ממקום עבודתם. אם יש עובדים בבאר-שבע, אנחנו מוכנים להסיע אותם. אנחנו מחפשים פועלים בנרות. אנחנו מגרדים את התחתית.

צריך להבדיל בין אלה שלא רוצים לעבוד, ולהם לא צריך לשלם דמי אבטלה, לבין אלה שרוצים לעבוד. להעלות את רמת החיים של העובדים - בשביל זה צריך להשקיע ובשביל להשקיע צריך מקורות.

א' נמיר: אם השכר בתעשיות - טקסטיל ומזון - ובכנין לא יועלה, אנשים לא יבואו.

ד' פרופר: כדי להעלות שכר צריך להשקיע כסף באוטומציה. אנחנו זקוקים למקורות.

המקורות אינם. העלינו את הנושא הזה בפני ועדת הכספים. יש לנו בעיה עם משרד האוצר ועם בנק ישראל. הם לא מבינים את זה. לגביהם להשקיע בחנות קוסמטיקה זה כמו השקעה בתעשייה.

ב-1 באפריל שכר המינימום יהיה 700 ש"ח במשך שנה שכר המינימום עלה בכ-60%.

ר' כהן: אל תגזים. צריך לנכות מזה את האינפלציה.

יש מי שצריך לדעת מאיפה לקחת את זה. אי-אפשר לקחת את זה מהמוצר שהוא מייצר.

אתם איימתם עלינו שכר מינימום, התוצאה היא שיותר אנשים הלכו לעבוד.

אני לא רוצה לסנגר על שכר נמוך. אני רוצה שהשכר יהיה גבוה אבל צריך לברר

מאיפה יהיו המקורות לזה.

יש נושא של עבודה בשעות הלילה. עובדים עבריים לא רוצים לעבוד בלילה. אנחנו משלמים שכר גבוה ב-40%-50% אבל לא באים לעבוד בגלל המיסוי. אין לנו לובי ואין לנו צבאות בענין זה.

אני חוזר ואומר שאנחנו לא מעוניינים לעבוד עם עובדים זרים כל עוד יהיה עובד עברי אחד שיהיה מוכן להיקלט בעבודה, אבל ברגע שאין עובדים ויש מקומות שחליבים לייצר - אי-אפשר לעצור את הגלגלים.

היו"ר א' נמיר: נשמע את דבריו של דוד מנע, המנכ"ל החדש של שירות התעסוקה. אני רוצה לאחל

לך הצלחה בתפקידך החדש.

ד' מנע: מכיוון שעובדי יש"ע לא הגיעו לעבודה, הנושא של עובדים זרים נעשה דחוף. הנושא הזה עולה מפני שיהודים לא באים לעבודות מסוימות.

אנחנו מפעילים חוליות אכיפה לאיתורם של עובדי יש"ע ללא רשיון ועובדים זרים ללא רשיון. החוליות האלה מופעלות בצפון הארץ, במרכז ובדרומה. ביום רביעי האחרון אושר בוועדת החוק, חוק ומשפט שכל מעביד שמעסיק עובד ללא היתר יחויב בתשלום קנסות, כמו בתעבורה. אם האיש ירצה בכך, הוא יוכל לפנות לבית משפט.

ר' כהן: והעבודה של העובד הזר תופסק?

כן. ד' מנע:

מהו גובה הקנס? י' שמאי:

500 שקל ליום לעובד. ד' מנע:

אנחנו אישרנו לענף הבנייה 200 עובדים זרים.

בתשובה לשאלתה שלי דובר על 100. היו"ר א' נמיר:

100 להגשת תכניות ליעול ואחר-כך עוד 100. ד' מנע:

בזמנו דובר על 400. היו"ר א' נמיר:

דרשנו שהיה שיפור טכנולוגי בענף הבנייה ורק אחר-כך יהיה אישור לעוד 100. ד' מנע:

צריכות להיות תכניות ליעול בנוגע לחיילים משוחררים, צריכים להיות תשדירי שירות וכו'.

אנחנו מאשרים להביא רק כשמדובר בעבודות ליחודיות, כמו למשל עבודתם של שני מרוקאים באשדוד. בתנובה אקספורט טוענים שהם עומדים בפני שוקת שבורה, אחרי שעשו מבצע לאיתור עובדים והעובדים לא באו.

בשנתיים האחרונות נוספו בישראל כ-20 אלף איש מיש"ע. עיקר התוספת היתה ש' אמיר:

לא בענף הבנייה ולא בחקלאות אלא בענפים אחרים.

איזה? היו"ר א' נמיר:

בתעשייה ובשירותים, זאת אומרת בתל-מלון. ש' אמיר:

אני רוצה לומר שהאתגר שלנו הוא לא החלפה של עובדים בעובדים אלא איך למנוע הגדלת מספרם של העובדים מהשטחים.

אני מבקש לזמן לכאן את נציגי משרד הפנים לבירור יסודי על המסמך שלפנינו, מ' פרוש:

שצריך ללמד אותנו לקח.

ר' כהן: אם אני מבין נכון, יש כביכול דילמה - ואני אומר כביכול לא משום שהדילמה לא קיימת אלא משום שאני חושב שאפשר להיחלץ ממנה - בין רמת השר הנמוך שלא מושך לעבוד, לבין יכולת המשק לשלם שכר הוגן. זו בעיה שקיימת. הצלע השלישי היא שיפור טכנולוגי. זה המשולש שאיתו ניתן לפתור את הבעיה.

אני משוכנע שהעלאת שכר המינימום ב-200 שקל הייתה מוסיפה למשק העובדים אלפי אנשים צעירים ולא כל כך צעירים, היא הייתה מוסיפה אלפי עובדים בתוך הארץ. אני מאד ממליץ ויותר מממליץ לשירות התעסוקה לעשות עבודה רצינית על הענין הזה, משום שפה נמצא אחד מנקודות המפתח של המשק הישראלי והחברה הישראלית.

האסון הגדול שקרה בארץ, זה שאנשים לא מאמינים שישראל יכולה להתקיים בלי עבודה של זרים. אנשים לא מאמינים שיהודים יכולים להתקיים מעבודתם, וכשאתה אומר שזו סתירת לחי לציונות - אנשים לא מבינים על מה אתה מדבר.

אני חושב שבלי ששירות התעסוקה יבוא היום ויאמר שבלי העלאת שכר כזו וכזו הוא לא יגייס אנשים, לא יהיה לממשלה אחגר לעשות מאמץ לאומי כדי שהדבר יקרה.

אני מכיר את כל הטיעונים לגבי עובדים שאין להם תחליף. כשבאים עם הגדרה של עבודה ספציפית ומסוימת - אז אני בעד אישור.

שמעתי על 500 רשיונות, עכשיו מדברים על 400.

ד' מנע: 300.

ר' כהן: בכלל, צריך להפסיק לדבר במאות. אסור ללכת להתרת הרצועה.

אני רוצה שנזכור עוד דבר שקורה - 11 אלף, 15 אלף, 19 אלף, 22 אלף, 25 אלף יורדים מדי שנה, ואלה בנותינו ובנינו והם בוודאי מוכשרים לעשות כל דבר אם הם יקבלו תמורה הולמת, אם תהיה להם הכשרה לעבודה ואם נשקיע בהם. זה עתיד של המדינה הזאת. אין לנו עתיד אחר. צריך לזכור שיש שטפון של ירידה מהארץ, ועל-ידי מאמץ קטן אפשר לתת פתרון לכל המצוקות של המשק, אחרת אנחנו עומדים בפתח של סכנה נוראה.

מה שנותנים היום לחיילים משוחררים כמענק שחרור זה בדיחה, זה מגוחך.

ב' בדראשי: זה לא מענק.

ר' כהן: אני יודע מה זה, זה קשקוש. האנשים האלה נותנים 3 שנים הכי טובות מהחיים שלהם, ואתם יודעים מה הם עוברים היום. צריך להיות משהו שיתן להם התחלה למה שהם הולכים לעשות. זה מגיע להם כדין. אלה אנשים שהשקיעו 3 שנים מחייהם, האם הם לא צריכים לקבל משהו שבו הם יתחילו את החיים שלהם? וכשהם מתחילים לעבוד מציעים להם 600 שקל לחודש, ואנחנו דנים כאן על עוד עובדים מהפיליפינים וממקומות אחרים. אנחנו צריכים לדעת שזה דוחף את המדינה הזאת לעזאזל.

עשרות אלפים מבנינו יורדים, וזה הנורא.

ג' שמאי: יש פה פרדוקס: מצד אחד מדינת ישראל משלמת דמי אבטלה ל-17 אלף איש ומצד שני יש למעלה מ-10 אלפים עובדים זרים, זה לפי הנתונים הרשומים. יש להניח שיש עוד כמה אלפים, אולי כמחצית מהמספר הזה, שלא רשומים.

העובדים הזרים אינם זולים. אם מדובר

על אכסון באכסניה, זה לא זול.

כשדנים ומדברים על התופעה הזאת חוזרים

לאותה נקודה - השכר. אני סבור שעובד, אילו היתה לו הצעה לעבוד בשכר יותר גבוה הוא היה רוצה לעבוד ולא לקבל דמי אבטלה.

כמדינה קרה משהו שצריך למצוא לו

פתרון. אם היו אומרים שתלמידי שמיניות בבית-ספר תיכון יוצאים לעבוד בקטיף לא היה קורה מה שקרה.

כתופעה שאנחנו דנים בה יש משהו שצריך

למצוא לו פתרון, אחרת הכל פרוץ. אנשים מבקשים היתרים ומזמינים כי זה כדאי להם. אולי המעסיקים מנצלים - עובד זר עובד גם כל הלילה - ואנחנו לא רוצים להיות מדינה מנצלת.

במסגרת חוק שכר מינימום לא רצינו

לשנות קריטריונים קיימים לגבי מקבלי דמי אבטלה אבל לא מקובל עלי שחיל משוחרר שהיה נהג בצבא יהיה רשאי לסרב לקבל עבודה אחרת, אולי צריך לשנות כאן כדי לצמצם למינימום את מספר המובטלים ואת תשלום דמי אבטלה ואז גם יהיה פחות צורך בעובדים זרים.

בסך הכל ניתנו לתעשייה כ-700 אישורים,

א' ברק:

ומהם פחות מ-300 בטקסטיל, ענף שבו

כ-60 אלף עובדים, זאת אומרת כ-1/2. כמעט כל העובדים שקיבלו היתרים מועסקים במפעלים הגדולים במקצועות שאין אפשרות לקבל להם עובדים אפילו בשכר שהוא כפול משכר המינימום. עשינו מאמץ לקלוט בוגרי בתי-ספר ומשוחררי צבא. הבטחנו להם שכר התחלתי של 1200 שקל לחודש והיה מדובר בקורסים לקידום, קורסים פנימיים וקורסים חיצוניים. האנשים האלה קיבלו לוח שכר לשנתיים. ברגע שדיברנו על משמרות עזבו כמחצית מאלה שקלטנו, עזבו 6 ונשארו 6. היום מחזיקים בצפורניים באלה שנשארו. אנחנו מאמינים שאם הם ישארו, אני מדבר על 5, הם יהיו מכונאים במקצוע ספציפי. היום יש 12 מכונים במקצוע הספציפי הזה. אנחנו אומרים שאם יהיה תחליף לעובדים במקצוע הספציפי הזה - נשלח אותם הביתה. אני מבקש להדגיש שברוב המקצועות שבהם נתקבלו אישור מדובר על שכר התחלתי כפול משכר המינימום.

1000 מתוך 2000 עובדות שלנו מקבלות

שכר מינימום. מאז התקבל שכר מינימום סגרנו 3 מפעלים בשני כפרים.

גם לפני חוק שכר מינימום נסגרו מתפרות.

ר' כהן:

במקצועות שבהם דרושה הכשרה ועבודה במשמרות חסרים עובדים.

א' ברק:

אני מוכרחה להודות שבמהלך הישיבה הזאת לא שיניתי את דעתי.

היו"ר א' נמיר:

אני רוצה להציע לדוד מנע, כמנכ"ל

חדש של שירות התעסוקה, שלא יכנס להיסטוריה כמי שבתקופתו התחילו לחת היתרים לעובדים זרים.

המצב הנוכחי בישי"ע עלול להימשך זמן

רב. המגמה שקיימת היום בישי"ע, ללחוץ שם על כל מיני גופים ערביים שלא יבואו לעבוד בישראל יכולה לגבור. זה נמשך כבר שלושה חודשים וזה יכול להימשך הרבה זמן.

על פי הנתונים יש 100 אלף עובדים

מישי"ע. נניח ש-50%-60 מהם ממשיכים לעבוד, עדיין חסרים במשק לפחות 40 אלף שאינם מגיעים לעבודה, חלק גדול מהם בתעשייה. ההיתרים שניתנו, שמענו שהם ניתנו לא לתעשייה אלא לחקלאות - בתי אריזה - ובתי מלון. אם המצב הזה יימשך, מה תהיה התשובה? האם אנחנו יכולים לחשוב על הבאת עובדים בסדר גודל כזה כמו מספר העובדים מישי"ע?

הלחצים בענין זה לא מוצאים חן בעיני, הם לא בתום לב. החברות המייבאות עושות הון עתק על ייבוא עובדים. החברות האלה מרוויחות הון והן העומדות גם מאחורי המסע להבאת עובדים מחוץ-לארץ. לפחות 50% מהמסע הזה מאורגנים על-ידי או.אר.אסים למיניהם. איש לא עושה כסף קל כל כך מהר כמו שהם עושים.

ויש דבר נוסף שאנחנו בוועדה הזאת רגישים לו - זכויות עובדים. האם זה סוד שעובדים זרים עובדים 12-14 שעות, וזו נורמה? שמעתי לא תעשיין אחד האומר: איתם אין לי בלבול ראש. הם עושים מה שאני אומר. הם אינם מתווכחים. אני אומרת כאן, אם אנחנו רוצים לקעקע נורמות והישגים שנאבקנו עליהם במשך שנים - זו הדרך. יש אנשים שקל להם להתמודד עם זרים יותר מאשר עם ישראלים.

מה שנעשה בענף הבנייה חייב להטריד אותנו מאד. שם יש פריצה גדולה ביותר במשך שנים, מאז מלחמת סיני. לענף הזה נכנסו פועלים ערבים רבים. הטכנולוגיה בענף הזה לא התקדמה. 75% עובדים בענף הבנייה באמצעות ראיסים וקבלני משנה ולאיש אין פיקוח לא עליהם ולא על איכות הבנייה.

אני חושבת שמדינת ישראל, עם כל הפרובלמטיקה, צריכה להיערך לבנייה אחרת של המשק. היא לא יכולה להיות בנויה על עובדים זרים או על עובדים מהשטחים.

ועל חוקי אבטלה. יש תיקון חדש לגבי חיילים משוחררים ומתן עדיפויות מאד משמעותיות. היו לנו דיונים בענין זה, ולאחד מהם הוזמן שר העבודה והרווחה. מכל חברי הוועדה הילתי אני יותר גמישה ללכת לקראת תיקונים.

אני רוצה להזכיר שהחוק שהובא לפנינו בעבר אין לו שום נגיעה ל-17 האלף שהזכיר אותם כאן חבר-הכנסת שמאי. החוק מדבר רק על הצעירים והסתבר אז שמדובר בסך הכל על 200-300 משוחררי צה"ל. הגענו למסקנה שאם מדובר רק על אלה, אין זה מוצדק שרק לגביהם יהיה תיקון.

מרחק גיאוגרפי - מדובר בעיקר על נשים. חבר-הכנסת שוסטק אמר לשר העבודה והרווחה שזה חוק בוקשה.

הובאו לפנינו שני חוקים. אני רציתי להביא את החוקים האלה מחר. ברוב המקרים מדובר רק על אוכלוסיה צעירה. ביקשתי מהשר להביא תיקון יותר רחב כדי שנוכל לדון עליו מחר. השר ביקש שנקדים את הדיון בחוק שירות התעסוקה, בנושא הקבלנים הפרטיים. קיבלתי את דעתו. מחר יש לנו שתי ישיבות בנושא חקיקה.

בשם הוועדה אני פונה לתעשיינים, להסתדרות ולשירות התעסוקה לשבת יחד ולהיערך לנושא של קליטת עובדים ישראלים. אני יודעת מה אתם עושים כדי למנוע פתיחת הסכמים כדי לא לתת תוספות. אני רוצה לומר שכלי תוספת שכר לא יבואו.

אני רוצה לומר שצריך להיות שילוב של הכשרה פנים-מפעלית ותדמית אחרת. לא ניבנה על עבודה מהשטחים ולא על עבודת שרים. אני פונה במיוחד למנכ"ל שירות התעסוקה לא לתת יד להבאת עובדים זרים והיתרים נוספים. אין להעלות על הדעת שנקיים את התעשייה על עובדים מחוץ-לארץ. לא בתום לב מבקשת התעשייה שיביאו עובדים, ואינני מדברת על כל התעשיינים. אנחנו מכירים תעשיינים שהם אות ומופת.

אנחנו מוכרחים להחדיר לאוכלוסיה הצעירה שאין זו בושה לעבוד.

מדוד מנע אני מבקשת, אם אתה יכול להמציא לנו נתונים ביחס לשירותים.

תודה. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.00.

